

شبیه سازی ضریب هدایت حرارتی و انتقال حرارت سوخت پراکنده با استفاده از نرم افزار Fluent

عباس رضایی*^۱، پوریا کاکایی

۱. دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده مهندسی هسته ای، گروه راکتور

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۲/۵

چکیده

استفاده بهینه از سوخت هسته ای درون قلب راکتور، با توجه به کمبود منابع اورانیوم طبیعی، هزینه های تولید و فرآوری اورانیوم مورد استفاده، همواره از مهمترین مسائل در امر مدیریت سوخت می باشد. برای استفاده حداکثری از سوخت راکتور باید مصرف سوخت را افزایش داد، علاوه بر این دانسیته قدرت قابل حصول از یک راکتور بستگی به مقدار انتقال حرارتی دارد که بدون آسیب رساندن به مواد ساختاری راکتور و یا میله های سوخت حاصل می شود. بنابراین شرکت های طراحی سوخت همواره به دنبال راهکاری هستند که بتوانند به افزایش دانسیته توان دست یابند. یکی از راه های دستیابی به این مهم، تغییر حالت شیمیایی سوخت، و یا افزایش ضریب هدایت حرارتی میله های سوخت می باشد. برای رسیدن به این هدف می توان به جای استفاده از سوخت معمول UO_2 ، از سوخت های سرامیکی پراکنده دی اکسید اورانیوم با دیگر عناصر نظیر زیرکونیوم و آهن استفاده نمود. در تحقیق حاضر با استفاده از نرم افزار Fluent شبیه سازی حالت های مختلف سوخت پراکنده نظیر UO_2-Zr و UO_2-Fe انجام شده است. این موضوع نشان می دهد که استفاده از سوخت پراکنده تاثیر بسزایی در افزایش ضریب هدایت حرارتی سوخت راکتور دارد. بنابراین دانسیته توان حرارتی راکتورهای نسل فعلی بنحو قابل ملاحظه ای افزایش می یابد، علاوه بر این با نشت کمتر پاره های شکافت، طول سیکل راکتور نیز افزایش می یابد.

واژه های کلیدی: راکتور هسته ای، سوخت سرمت، هدایت حرارتی موثر، میله سوخت، راکتور Nuscale، نرم افزار Fluent.

۱- مقدمه

ناهمگن را فراهم می کردند، ارایه شدند. مساله افزایش انتقال حرارت در مواد مرکب به کارهای اولیه ماکسول و رایلی بر می گردد.

ماکسول اولین کسی بود که بیان تحلیلی برای هدایت حرارتی مواد ناهمگن ارایه داد. او ذرات کروی پر کننده با هدایت حرارتی معلوم K_1 را به صورت رندوم

برای افزایش بازدهی سوخت درون قلب راکتور، همچنین کاهش هزینه های اقتصادی ناشی از تعویض سوخت، می توان از سوخت پراکنده و ترکیب سوخت دی اکسید اورانیوم و دیگر عناصر نظیر زیرکونیوم استفاده نمود. از اواخر قرن نوزدهم، مدل های زیادی که امکان پیش بینی هدایت گرمایی انواع مختلف مواد

محدود سه بعدی، برای پیش بینی هدایت حرارتی مواد مرکب استفاده کرده اند. تحقیقات آنها نشان می دهد، زمانی که هدایت حرارتی ذرات پرکننده کمتر از هدایت حرارتی فاز پیوسته باشد، هدایت حرارتی بدست آمده به مقادیر پیش بینی شده از مدل های تئوری نزدیک تر خواهد بود. در مقابل اگر هدایت حرارتی ذرات بیشتر باشد خطای اندازه گیری کمی بیشتر خواهد بود.

از جمله کارهایی که روی سوخت های پراکنده صورت گرفته است می توان به تحقیقات Tae Won Cho و همکاران [۵] اشاره کرد. طی این تحقیقات با استفاده از نرم افزار آباکوس اثر شکل، اندازه، تولید حرارت و مقاومت حرارتی سطحی، بر روی هدایت حرارتی سوخت U-Mo/Al بررسی کرده اند. مشاهده شده است که شکل ذرات، تاثیری در هدایت حرارتی محاسبه شده نخواهد داشت. در مقابل با در نظر گرفتن مقاومت حرارتی سطحی بین ذرات سوخت و ماتریکس، با افزایش اندازه ذرات، هدایت حرارتی سوخت افزایش می یابد.

در سال ۲۰۱۳، Dong-Joo Kim و همکاران [۶] به منظور ارزیابی هدایت حرارتی سوخت های پراکنده، قرص سوخت $Zr + 30 \text{ vol}\% \text{ ZrO}_2$ را با استفاده از روش hot-pressing، در شرایط خلا، دمای ۸۰۰ درجه سانتی گراد و فشار ۲۰ مگاپاسکال تهیه نموده اند. پس از شبیه سازی قرص، با استفاده از روش های آزمایشگاهی ضریب هدایت حرارتی سوخت پراکنده اندازه گیری شده است. در نهایت با توجه به داده های آزمایشگاهی ثبت می شود که عملکرد و ایمنی سوخت پراکنده نسبت به سوخت معمولی افزایش می یابد؛ زیرا با افزایش هدایت حرارتی، دمای مرکز سوخت کاهش می یابد.

همان طور که قبلا گفته شد، سوخت های هسته ای پراکنده به دلیل دمای سوخت داخلی پایین و انرژی ذخیره شده کم تر، پتانسیل قابل توجهی برای بهبود عملکرد سوخت دارند. ترکیب این مزایا با مقاومت در برابر تکثیر ذاتی، و خواص مطلوب سوخت توریم، گزینه های جذابی را برای چرخه های سوخت هسته ای پیشرفته ایجاد می کنند. Mcdeavitt و همکاران [۷] جنبه های طرح تحقیقاتی انرژی هسته ای را با دو هدف اصلی توصیف کرده اند: (۱) ارزیابی اجرای چرخه

درون ماتریکسی با هدایت حرارتی معلوم K_m در نظر می گرفت، او در نهایت ضریب هدایتی موثر ماده مرکب را از طریق معادله زیر محاسبه کرد:

$$\frac{K_{eff}}{K_m} = 1 + \frac{3\phi}{\left(\frac{K_1 + 2K_m}{K_1 - K_m}\right) - \phi} \quad (1)$$

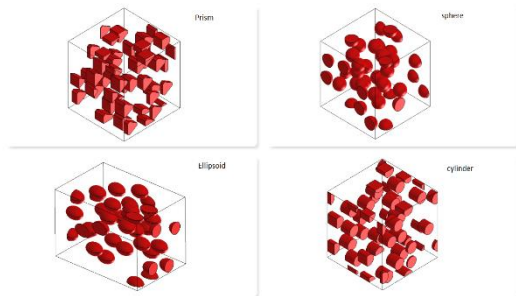
ϕ درصد حجمی ذرات پرکننده می باشد.

Karol Pietrak و همکاران [۱] طی تحقیقات خود به معرفی انواع مدل های تحلیلی برای پیش بینی هدایت حرارتی مواد مرکب پرداختند. مدل های اولیه تنها برای ذرات کروی شکل بیان شده بودند اما مدل های بعدی، ذرات با اشکال متفاوت را شامل می شد، و مقاومت حرارتی سطحی را نیز در نظر می گرفتند. Karol Pietrak و همکاران با توجه به شکل ذرات و خواص فاز های تشکیل دهنده، مناسب ترین روش ممکن برای پیش بینی هدایت حرارتی را ارائه داده اند. Jianfeng Wang و همکاران [۲] یک روش جدید برای مدل سازی هدایت حرارتی موثر مواد ناهمگن ارائه داده اند. آنها یک یک معادله متحد کننده برای پنج مدل اصلی هدایت گرمایی (سری، موازی، دو حالت ماکسول - اوکن، نظریه متوسط موثر) بدست آورده اند. این پنج مدل ساختاری پایه با استفاده از قوانین ترکیبی ساده براساس کسر حجمی ساختار پیشنهاد شده است. مدل های ترکیبی نسبت به دیگر مدل های عمومی مانند مدل نیمه تجربی کریچر مزایایی دارند، که در آن هر یک پایه فیزیکی متمایزی دارد، و به هیچ پارامتر تجربی وابسته نیستند.

Mourad Chikhi و همکاران [۳] با استفاده از نرم افزار شبیه سازی کامسول، هدایت حرارتی موثر را برای دو نوع کامپوزیت متفاوت، محاسبه و نتایج شبیه سازی را با داده های تجربی و مدل های تحلیلی ارائه شده نظیر ماکسول و براگمن و... مقایسه کرده اند. تحقیقات آنها نشان می دهد که حجم ذرات و اندازه ذرات دو عامل مهم برای تایین هدایت حرارتی خواهد بود. بدین صورت که با افزایش درصد حجم ذرات و کاهش اندازه ذرات، بیشترین اثر را روی هدایت حرارتی خواهند داشت.

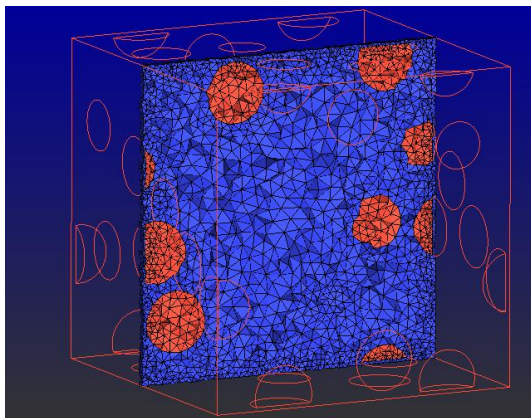
Juliane Floury و همکاران [۴] از روش های المان

در این مقاله با توجه به اینکه حالت های مختلفی از مواد ناهمگن با شکل ذرات متفاوت از جمله کره، استوانه، منشور، و بیضی شبیه سازی شده است، ابتدا مقایسه ای با مدل ماکسول که حل تحلیلی برای مواد ناهمگن با ذرات پر کننده کره ای شکل ارائه داده بود انجام می دهیم تا از صحت نتایج بدست آمده از فلونت آگاه شویم سپس به شبیه سازی هر یک از موارد فوق می پردازیم. برای ایجاد هندسه از نرم افزار Digimat که قابلیت توزیع پراکنده ذرات درون ماتریکس را دارد استفاده شده است. (شکل ۱)

شکل ۱. ایجاد هندسه توسط نرم افزار Digimat.

بعد از ایجاد هندسه باید آن را توسط نرم افزار ICEM المان تولید کنیم. با توجه به توزیع پراکنده ذرات درون ماتریکس، از مش بی سازمان برای شبیه سازی استفاده می شود (شکل ۲).

شکل ۲. مش بی سازمان برای حالت ذرات کره ای.

در نهایت فایل خروجی مش را وارد نرم افزار فلونت می کنیم و با اعمال شرایط مرزی مورد نظر، ضریب

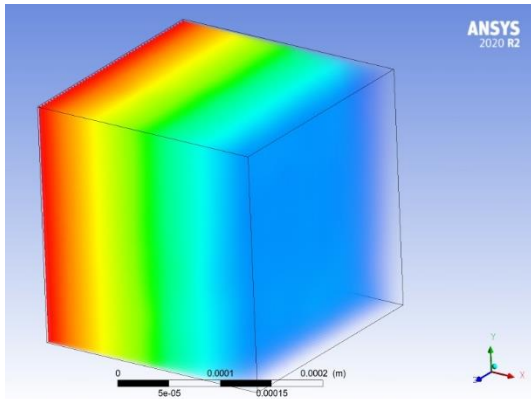
سوخت توریم در راکتورهای پیشرفته با استفاده از سوخت پراکنده زمینه زیرکونیوم، و (۲) توسعه فن آوری های لازم برای کاربرد اقتصادی این نوع سوخت جدید.

همواره یکی از عوامل مهم در زمینه سوخت های هسته ای، بحث ایمنی راکتور بعد از حادثه می باشد. به همین دلیل سوخت ریزکپسوله شده تمام سرامیک (FCM) به عنوان نوعی سوخت مقاوم در برابر تصادفات، پس از حادثه فوکوشیما در ژاپن پیشنهاد شد. سوخت FCM شامل ذرات همسانگرد سه ساختاری است که به طور تصادفی در ماتریس سیلیکون کاربید (SiC) پراکنده شده اند. Yoonhee Lee و همکاران [۸] پارامترهای همگن شده، سوخت FCM که در آن ذرات همسانگرد سه ساختاری به طور تصادفی در ساختار شبکه ریز تصادفی پراکنده می شوند، با استفاده از (۱) انطباق راه حل های تحلیلی حالت پایدار با نتایج انتقال ذره روش مونت کارلو برای مسائل هدایت حرارتی، و (۲) حفظ آنتالپی های کلی در هسته های سوخت و ماتریکس SiC به دست آورده اند.

در سال های اخیر با استفاده از نیروی محرکه الکتریکی هسته ای (NEP) مزایای منحصر به فردی را برای اکتشافات بین سیاره ای فراهم کرده اند. در آینده با توجه به بازده تبدیل بسیار بالای مگنتو-هیدرودینامیک این راکتور ها، آن ها را به یک منبع توان فضایی بسیار بالقوه، به ویژه برای سیستم های NEP تبدیل می کند. Jian Song و همکاران [۹] تحقیق بر روی راکتور با دمای فوق بالا که برای تبدیل توان مگنتو-هیدرودینامیک مناسب است را انجام داده اند. سوخت پراکنده پس از مقایسه دقیق با سوخت مبتنی بر گرافیت U, ZrC و سوخت مخلوط کاربید به عنوان سوخت راکتور انتخاب شده است. علاوه بر این، محاسبه اولیه ایمنی حساسیت هسته ای در طول حادثه سقوط هواپیما نیز ارائه شده است. نتایج محاسبات نشان می دهد که طراحی فعلی می تواند الزامات ایمنی را به خوبی برآورده کند.

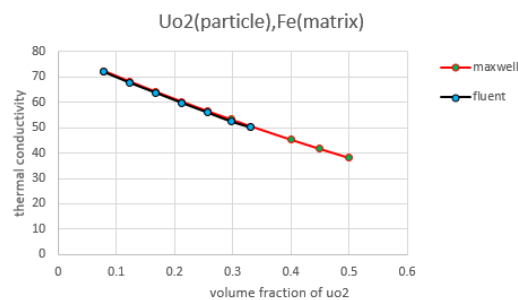
۲. شبیه سازی

شبیه سازی و محاسبه ضریب هدایت حرارتی سوخت های پراکنده:

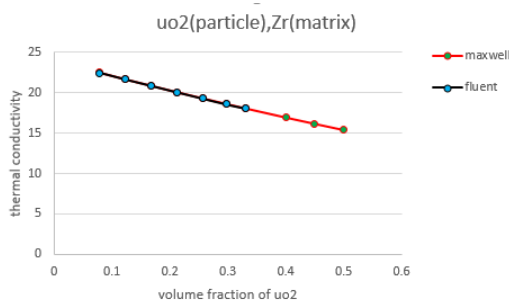

شکل (۳). کانتور دما

طبق نمودار های ارائه شده در شکل ۴ و ۵ می توان فهمید که نتایج بدست آمده از فلونت کاملا با تئوری ماکسول هم خوانی دارد، و با توجه به صحت نتایج بدست آمده برای ذرات پراکنده کروی شکل، می توان ذرات با اشکال دیگر را نیز شبیه سازی کرد.

شکل ۴. مقایسه نتایج فلونت با تئوری ماکسول

شکل ۵. مقایسه نتایج فلونت با تئوری ماکسول

بعد از اینکه ذرات کروی شکل را شبیه سازی کردیم، این امر را برای چندین ذره با اشکال متفاوت دیگر نیز انجام می دهیم. همان طور که در شکل ۶

هدایت حرارتی موثر را محاسبه می کنیم با توجه به اینکه ذرات به صورت رندوم توزیع می شوند و ماتریکس مکعبی شکل است ضریب هدایت حرارتی تنها در راستای x محاسبه می شود. بنابراین شرط مرزی دو صفحه عمود بر محور x به صورت دما معلوم و تمام صفحات جانبی دیگر عایق فرض می شوند.

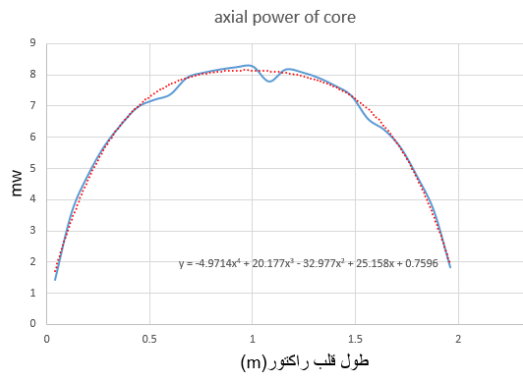
جدول ۱. خلاصه شرایط مرزی و ابعاد هندسه مورد نظر.

طول مکعب	0.0002469 m
دمای دیواره سمت چپ مکعب	400 k
دمای دیواره سمت راست مکعب	300 k
ضریب هدایت حرارتی دی اکسید اورانیوم	6.8 w/m.k
ضریب هدایت حرارتی زیرکونیوم	4.24 w/m.k
ضریب هدایت حرارتی آهن	80 w/m.k

۲. بحث و نتایج

همان طور که در شکل ۳ نشان داده شده است با رسم کانتور دمایی و محاسبه شار حرارتی توسط نرم افزار فلونت، می توان برای درصد حجمی متفاوت ذرات، طبق فرمول زیر ضریب هدایت حرارتی موثر سوخت پراکنده را محاسبه کرد:

$$k = q'' * \frac{\Delta x}{\Delta T} \quad (2)$$

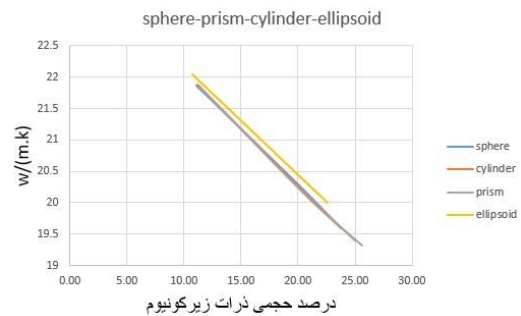
شکل ۷. توزیع محوری توان در قلب راکتور

با توجه به اینکه برای شبیه سازی میله سوخت راکتور Nuscale، مدل کاملاً دقیقی وجود ندارد، توزیع توان بصورت میانگینی از کل میله ها در نظر گرفته شده است، ابتدا به شبیه سازی میله سوخت با استفاده از سوخت معمول می پردازیم و نتایج را با داده های fsar و کد ریلپ که مدل دقیق تری از مجتمع سوخت ارائه داده است مقایسه می کنیم. ابعاد میله سوخت راکتور Nuscale در جدول ۲ ارائه شده است:

جدول ۲. خلاصه شرایط مرزی و ابعاد میله سوخت راکتور Nuscale.

طول میله سوخت	mm ²
شعاع بیرونی سوخت	۴۰.۵۷۷ mm
شعاع بیرونی گپ	۴۰.۱۴۰۲ mm
شعاع بیرونی غلاف	۴۰.۷۴۹۸ mm
شعاع بیرونی سیال اطراف میله	۴۰.۲۹۹۲ mm
دبی ورودی	۰.۵۵۷۲۳ kg/s

نشان داده شده است شکل ذرات تاثیر زیادی روی هدایت حرارتی سوخت ندارد و تنها اندازه ذرات است که می-تولند روی هدایت حرارتی موثر واقع شود. با فرض اینکه ذرات از جنس دی اکسید اورانیوم و ماتریکس از جنس زیرکونیوم باشد مقادیر هدایت حرارتی برای درصد حجمی های مختلف تقریباً یکسان خواهد بود:

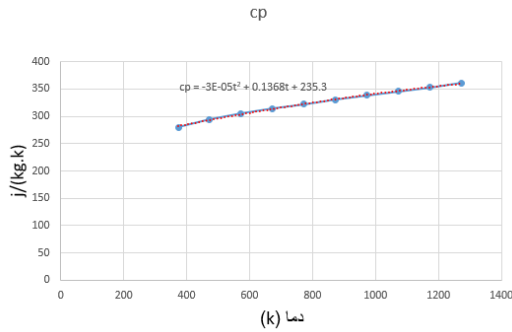

شکل ۶. محاسبه هدایت حرارتی با استفاده از اشکال متفاوت

اکنون با دانستن این نکته که استفاده از سوخت های پراکنده باعث افزایش هدایت حرارتی سوخت راکتور می شود؛ بدنبال آن هستیم که میله سوخت راکتور مازولار کوچک Nuscale را شبیه سازی کنیم و به جای استفاده از سوخت دی اکسید اورانیوم معمول از سوخت پراکنده دی اکسید اورانیوم و زیرکونیوم استفاده کنیم. در اینجا فرض می شود، ذرات دی اکسید اورانیوم کروی شکل هستند و فقط ۳۰ درصد حجمی سوخت را شامل می شوند.

مطابق آنچه در fsar آورده شده است، توزیع توان در راستای محوری متغیر است و می توان یک رابطه درجه چهار برای آن در نظر گرفت (شکل ۷). همان طور که در شکل پیدا است توان در بعضی قست ها مقداری افت پیدا می کند، این بدان دلیل است که شبکه های نگهدارنده جاذب نوترون هستند و شار نوترون را کاهش می دهند.

برای اینکه بتوان توان متغیر را در نرم افزار فلوئنت لحاظ کنیم ابتدا با نوشتن کد udf که به زبان برنامه نویسی C و مختص خود فلوئنت است، کد مورد نظر را ایجاد می کنیم.

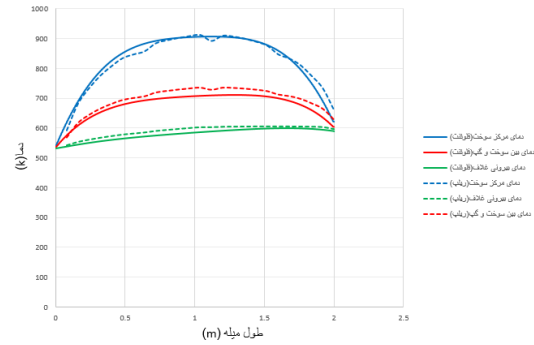
شکل ۱۰. گرمای ویژه وابسته به دما برای سوخت پراکنده

اکنون با محاسبه ضریب هدایت حرارتی و گرمای ویژه، به شبیه سازی میله سوخت راکتور Nuscale با استفاده از سوخت پراکنده می پردازیم. در اینجا بدلیل ویژگی های سوخت پراکنده از شبیه سازی گپ میله سوخت که از ماده هلیوم تشکیل شده است صرف نظر می کنیم و فرض می کنیم میله سوخت بصورت یکنواخت از سوخت پراکنده تشکیل شده است. ابعاد میله سوخت جدید در جدول ۳ ارائه شده است:

جدول ۳. شرایط مرزی و ابعاد میله با استفاده از سوخت پراکنده.

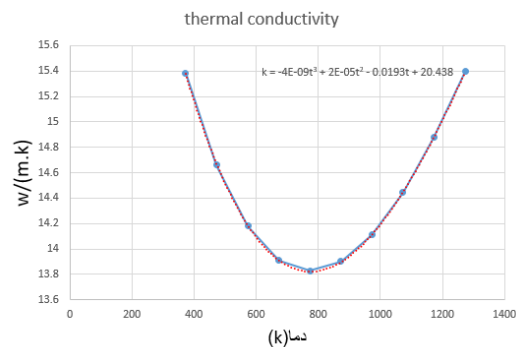
طول میله سوخت	۲ mm
شعاع بیرونی سوخت	۴.۶۴۹۸ mm
شعاع بیرونی غلاف	۴.۷۴۹۸ mm
شعاع بیرونی سیال اطراف میله	۶.۲۹۹۲ mm
دبی ورودی	۰.۰۵۵۷۲۳ kg/s

همانطور که در شکل ۱۱ مشاهده می شود هنگام استفاده از سوخت پراکنده بدلیل افزایش هدایت حرارتی، مقدار دمای ماکزیمم در مرکز میله سوخت بشدت کاهش می یابد:

شکل ۸. صحت سنجی دماهای محاسبه شده در میله سوخت معمول

همانطور که مشاهده می شود با وجود اینکه مدل کاملاً دقیقی از میله سوخت ارائه نشده است ولی نتایج تا حدود زیادی با داده های راکتور انتطابق دارد. برای شبیه سازی میله سوخت، بهتر است به این نکته دقت شود که دقیق بودن خواص سوخت مورد استفاده، مانند هدایت حرارتی و گرمای ویژه می تواند تاثیر زیادی روی نتایج شبیه سازی داشته باشد. بنابراین بهتر است خواص مورد نظر را بصورت تابعی از دما وارد نرم افزار فلوئنت کنیم. برای محاسبه خواص سوخت پراکنده، باید برای چندین دمای متفاوت هر یک از خواص مورد نظر را توسط نرم افزار فلوئنت استخراج و پس از رسم نمودار، یک رابطه چند جمله ای بر حسب دما برای هر یک از خواص بدست آوریم (شکل ۹-۱۰).

شکل ۹. هدایت حرارتی وابسته به دما برای سوخت پراکنده

4. Flourey, J., et al., Modelling thermal conductivity in heterogeneous media with the finite element method. 2008. **1**(2): p. 161-170.

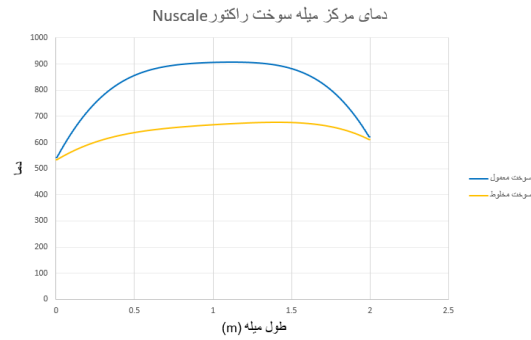
5. Cho, T.W., et al., Thermal conductivity of U-Mo/Al dispersion fuel: effects of particle shape and size, stereography, and heat generation: Special Issue for ANFC2014. 2015. **52**(10): p. 1328-1337.

6. Kim, D.-J., et al., Thermal Conductivity Measurement of Zr-ZrO₂ Simulated Inert Matrix Nuclear Fuel Pellet. 2013.

7. McDeavitt, S.M., et al. Thoria-based cermet nuclear fuel: cermet fabrication and behavior estimates. in International Conference on Nuclear Engineering. 2002.

8. Lee, Y. and N.Z.J.A.o.N.E. Cho, Steady and transient-state analyses of fully ceramic microencapsulated fuel loaded reactor core via two-temperature homogenized thermal-conductivity model. 2015. **76**: p. 283-296.

9. Song, J., et al., Neutronics and thermal hydraulics analysis of a conceptual ultra-high temperature MHD cermet fuel core for nuclear electric propulsion. 2018. **6**: p. 29.

شکل ۱۱. مقایسه دمای مرکزی میله سوخت با استفاده سوخت معمول و سوخت پراکنده

۴. نتیجه گیری

بحث استحکام و پایداری همواره از مهم ترین مسائل طراحی سوخت های هسته ای می باشد. استفاده از سوخت های پراکنده به جای سوخت معمول، می تواند مقدار دمای بیشینه مرکز میله سوخت را به مقدار قابل قبولی کاهش دهد. با کاهش دمای سوخت، پاره های شکافت تولید شده، کمتر می توانند به بیرون سوخت نشست پیدا کنند و در نتیجه با کاهش ترک خوردگی استحکام و پایداری سوخت بالاتر می رود.

استفاده از سوخت پراکنده دی اکسید اورانیوم و زیرکونیوم به جای سوخت معمول UO_2 به وضوح دارای تاثیر مثبتی در افزایش طول سیکل راکتور نیز خواهد بود. زیرا با افزایش هدایت حرارتی سوخت، بیشترین دمایی که در مرکز سوخت رخ می دهد کاهش می یابد، با کاهش دما، میزان آسیبی که به سوخت وارد می شود کمتر می شود و می توان از سوخت در مدت زمان بیشتری استفاده نمود. این بدان معنی نیز خواهد بود که می توان با استفاده از سوخت های جایگزین دانسیته توان راکتور را نیز مقداری بالاتر برد.

مراجع

- Pietrak, K. and T.S.J.J.o.P.T. Wiśniewski, *A review of models for effective thermal conductivity of composite materials*. 2014. **95**(1): p. 14-24.
- Wang, J., et al., A new approach to modelling the effective thermal conductivity of heterogeneous materials. 2006. **49**(17-18): p. 3075-3083.
- Chikhi, M., et al., Numerical modelling of the effective thermal conductivity of heterogeneous materials. 2013. **26**(3): p. 336-345.

simulation of thermal conductivity and heat transfer of cermet fuel using Fluent software

A. rezayi,*¹, P. kakaee¹

¹Faculty of Nuclear Engineering, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 06 - 03 - 2021

Accepted: 26 - 05 - 2021

Abstract

Optimal use of nuclear fuel inside the core of the reactor, due to lack of natural uranium resources, production costs and processing of uranium used, is always one of the most important issues in fuel management. In order to maximize the use of reactor fuel, fuel consumption must be increased. In addition, the density power obtained from a reactor depends on the amount of heat transfer that is achieved without damaging the structural materials of the reactor or the fuel rods. Fuel design companies are always looking for a solution that can increase power density. One way to achieve this is to change the chemical state of the fuel, or to increase the thermal conductivity of the fuel rods. To achieve this goal, instead of using the usual UO_2 fuel, uranium dioxide dispersed ceramic fuels with other elements such as zirconium and iron can be used (cermet). In the present study, using Fluent software, simulation of different dispersed fuel modes such as UO_2-Zr , UO_2-Fe , has been done. This shows that the use of cermet fuel has a significant effect on increasing the thermal conductivity of reactor fuel. The thermal power density of the current generation reactors increases significantly, in addition, with less leakage of fission fragments, the burn up of reactor also increases.

Keywords: Nuclear reactor, Cermet fuel, Effective thermal conductivity, Fuel rod, Nuscale reactor, Fluent software.
